

Minimig

Amiga w FPGA

Nie każdy z Czytelników EP pamięta komputer domowy o nazwie Amiga. W swoich czasach był to hit, marzenie niemalże każdego nastolatka. W artykule opisujemy, jak można zbudować kopię Amigi korzystając ze współczesnych układów. Projekt ma niewątpliwie dużą wartość edukacyjną.

Rekomendacje:
polecamy wszystkim, którzy z sentymentem wspominają starą, dobrą Amigę, a może nawet przechowują programy dla niej przeznaczone, albo chcieliby jeszcze raz pograć w ulubioną grę z lat młodości?

PODSTAWOWE PARAMETRY

- Pojedyncza, dwustronna płytką drukowaną o wymiarach (120×120) mm
- Napięcie zasilania 5 VDC, pobór prądu około 0,3 A
- Emulacja komputera Amiga 500
- Praca pod kontrolą systemu operacyjnego Amiga OS
- Wykorzystuje procesor M68000 (M68SEC000FU2) i układ Spartan 3 (XC3S400-4PQ208C-ND)
- Stacja dysków emulowana przy pomocy karty SD
- Możliwość podłączenia klawiatury i myszy PS2

Czym jest Minimig?

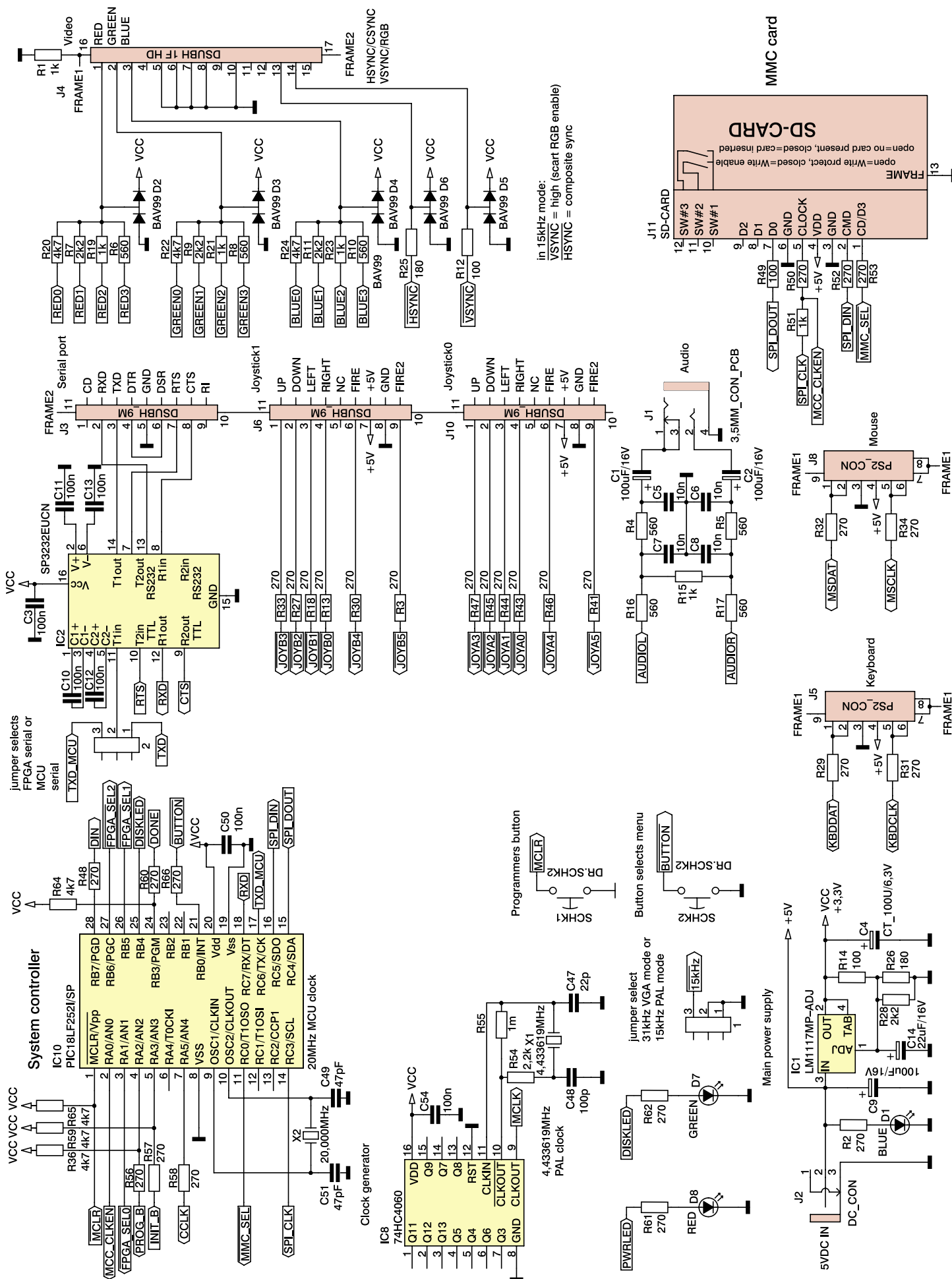
Minimig to akronim od słów Mini Amiga. Jest to układ FPGA, za pomocą którego zasymulowano pracę układów, w które wyposażona była Amiga 500. Aktualnie jest to jedna płytka PCB o wymiarach tylko 12×12 cm. Minimig objęty jest licencją GNU. Autorem jest holenderski inżynier elektryk Dennis van Werren. Projekt opisano na stronie <http://home.hetnet.nl/~weeren001/>.

Pomysł, aby zrobić Minimig narodził się w styczniu 2005. W tym czasie zrealizowano inny projekt C64DTV. Wówczas na którejś z grup dyskusyjnych padł pomysł, aby zmieścić Amigę w joystick'u. Rozważano zastosowanie układów ASIC i FPGA. Wydawało się to możliwe do zrobienia, choć niełatwe. Pierwszym krokiem takiego przedsięwzięcia byłoby odtworzenie struktury chipsetów Amigi i zaimplementowanie ich w FPGA.

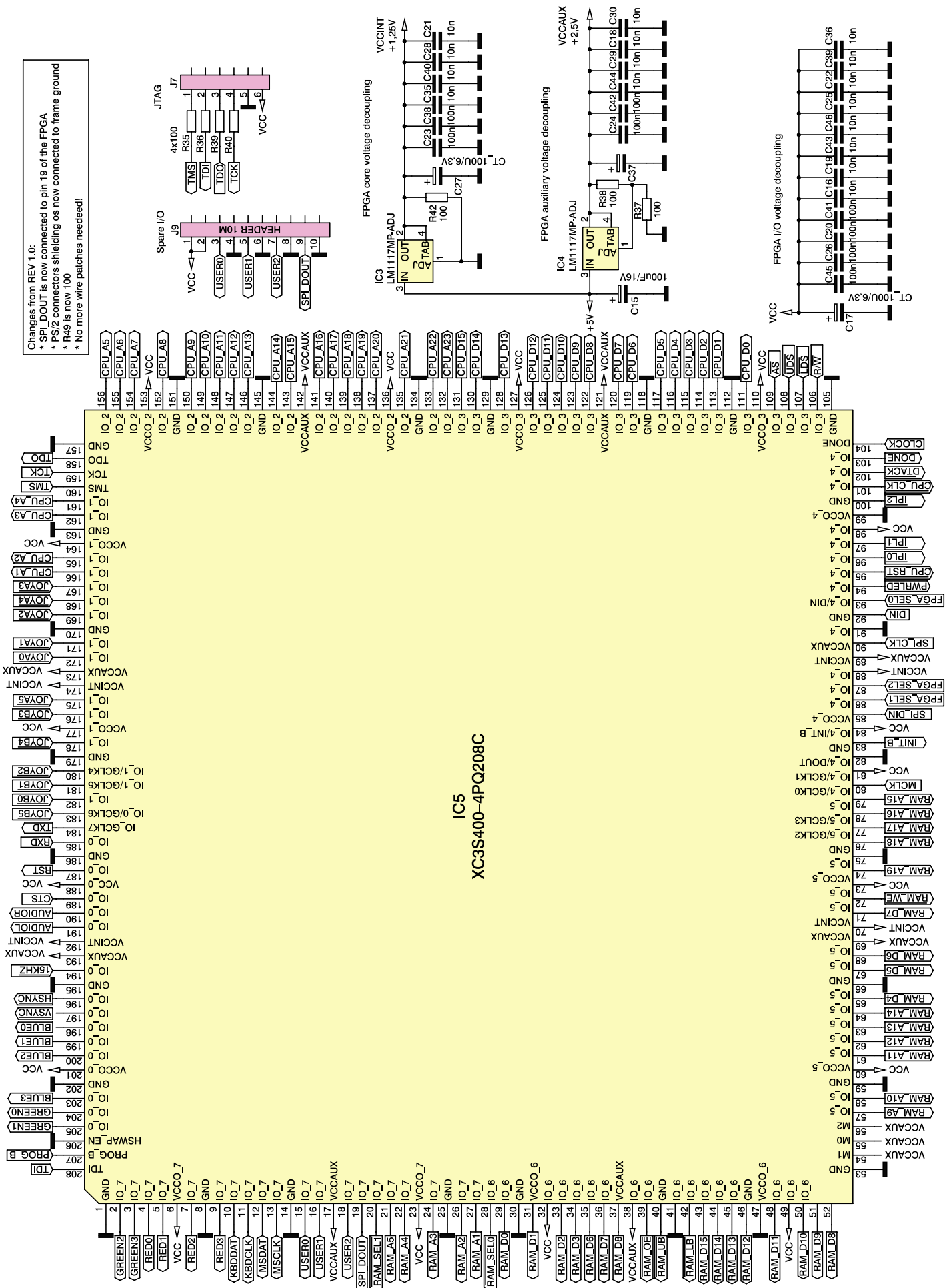
Autor projektu poświęcił mnóstwo wysiłku na studiowanie dostępnej literatury na temat programowania FPGA oraz analizę dokumentacji komputera Amiga. Nauczył się języka Verilog, kupił zestaw startowy z FPGA i rozpoczął pisanie programu. Zajął mu to blisko rok. Pierwszą grą, którą uruchomił były popularne kiedyś Lemmingi.

PROJEKTY POKREWNE

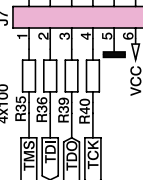
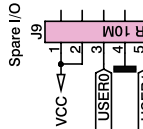
Tytuł artykułu	Nr EP/EdW	Kit
Snake czyli gra z lat 70	EdW 12/2006	AVT-2806
Gra telewizyjna „SQUASH”	EdW 11/2004	AVT-2739
Wolfenstein 3D na STR911	EP 1/2008	AVT-5122
Wideo gra „Piłkarzyki”	EP 12/2008	AVT-5162

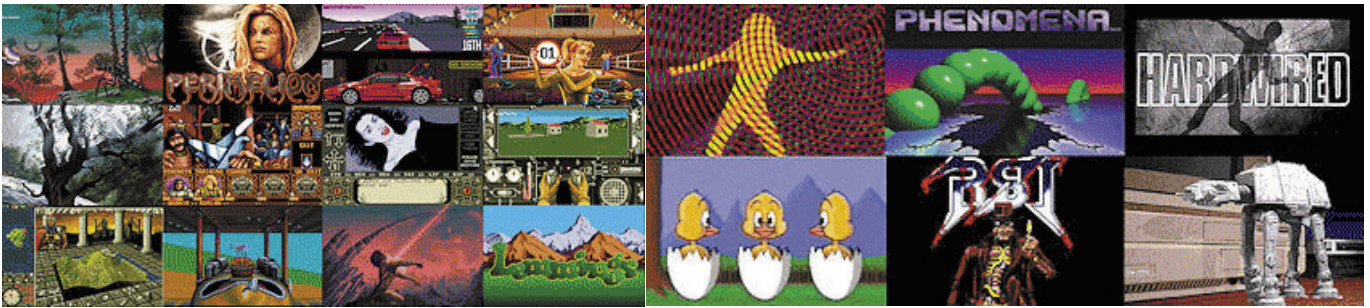
Rys. 1. Schemat ideowy MiniMig V1.1

Changes from REV 1.0:
* SPI_DOUT is now connected to pin 19 of the FPGA
* PS/2 connectors shielding is now connected to frame ground
* R49 is now 100
* No more wire patches needed!

Rys. 1. c.d.

Prototyp Minimig został zbudowany na trzech płytkach podłączonych do zestawu startowego FPGA Digilent Spartan-3 z zewnętrznym procesorem MC68000, zmodyfikowanym układem wizyjnym z wyjściem VGA i emulatorem oryginalnej stacji dysków wykonanym z użyciem mikrokontrolera PIC. Później opracowano nową wersję, w której wszystkie komponenty znajdują się na jednej płytce PCB.

Skrót historii Amigi

Sukces komputera Amiga na światowym rynku da się porównać jedynie z sukcesem słynnego Commodore C64. W roku 1987 liczba

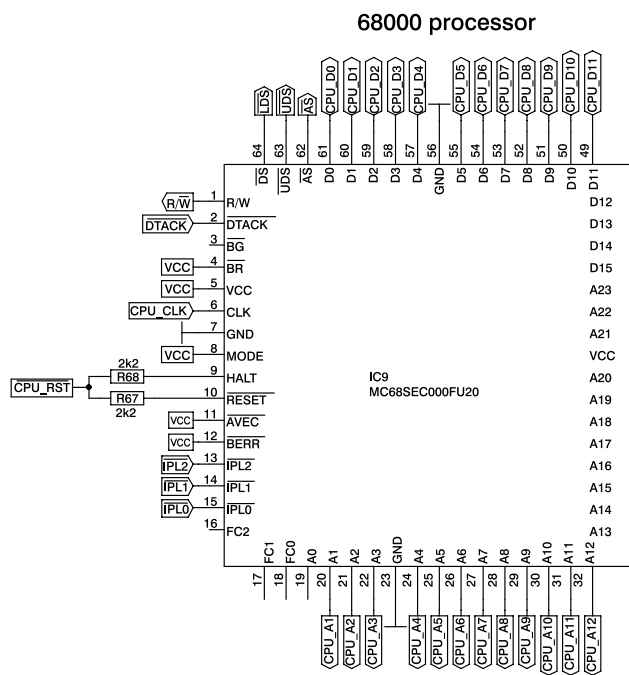
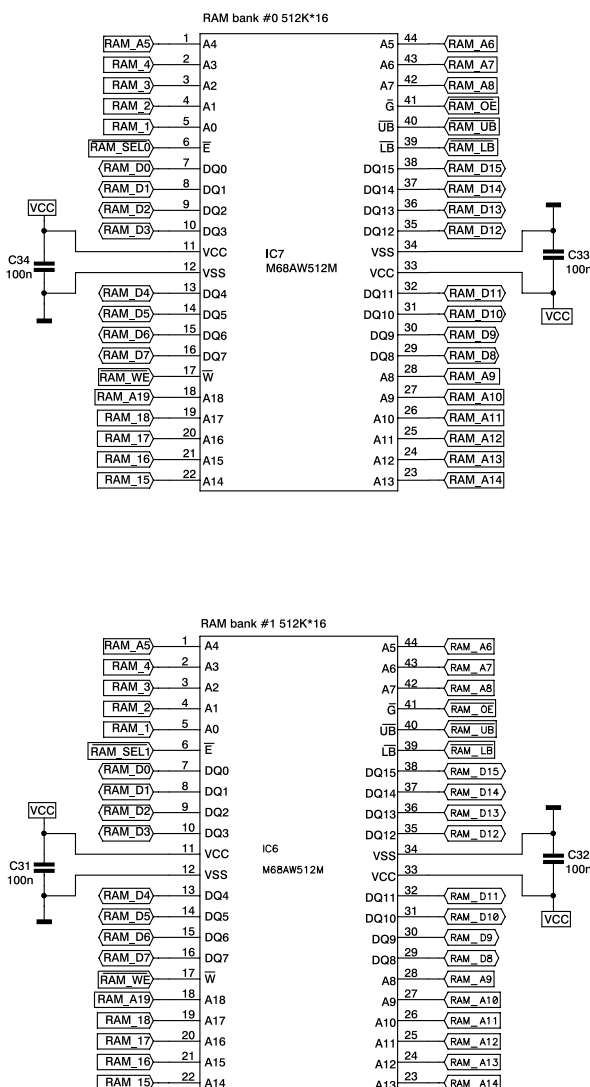
sprzedanych Amig wywindowała producenta na pierwsze miejsce wśród wytwórców komputerów domowych i zapewniła firmie ponad 80 procentowy udział w rynku. Konstruktorzy Amigi (początkowo pracujący we własnej firmie Amiga Computers) postanowili zbudować – jak to sami określili – „najbardziej zabójcze pudło do gier elektronicznych”. Jednak (dziś można powiedzieć – na szczęście) pojawiła się pewna różnica zdań i jeden z nich zaczął pracować wraz z zespołem techników nad nowym modelem uniwersalnego komputera. Przewidywał, że moda na gry szybko przeminie i ludzie będą szukać czegoś więcej. Prace były prowadzone w tajemnicy przed

Overscan

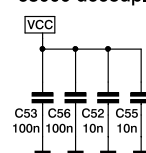
Na początku produkcji komputery domowe były najczęściej podłączane do telewizorów, które miały duże zniekształcenia na brzegach obrazu. Aby ominąć ten problem, obraz uzyskiwany z komputera otoczony był ramką. Ramka mogła zmieniać kolory, ale nie można tam było wyświetlać ani grafiki, ani tekstu, choć w przypadku C64 programiści ominęli to ograniczenie. Takie komputery nie nadawały się do obróbki obrazu, ponieważ okno robocze nie obejmowało całego wyświetlanego obszaru. Amiga była pozbawiona tej wady. Umożliwiała wyłączenie ramek i wyświetlenie obrazu na całym ekranie.

nego, rychło ogłaszał bankructwo. W tej sytuacji prawdziwy i wszechstronny komputer był jedyną szansą dla firmy. Premiera modelu nastąpiła w styczniu 1984, podczas targów Consumer Electronics Show przy drzwiach zamkniętych.

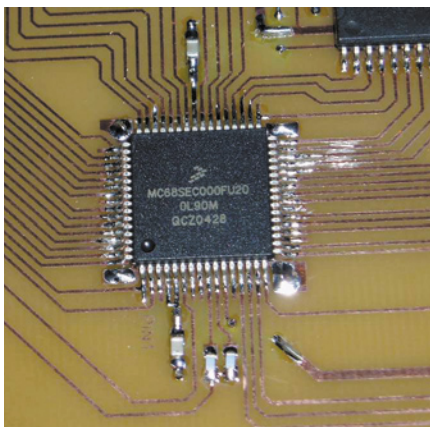
Komputer pojawił się w sprzedaży już latem 1984 roku jako produkt firmy Commodore. Był on seryjnie wyposażony w 512 kB pamięci, którą łatwo można było rozbudowywać i stację dysków 3,5". Dyskiety miały pojemność 880 kB (w konkurencyjnym PC tylko 720 kB).

68000 decoupling

Rys. 1. c.d.

Jej dodatkowym atutem był *multi-tasking*, który pozwala na jednoczesną realizację kilku zadań. Była to rzecz niespotykana w komputerach domowych.

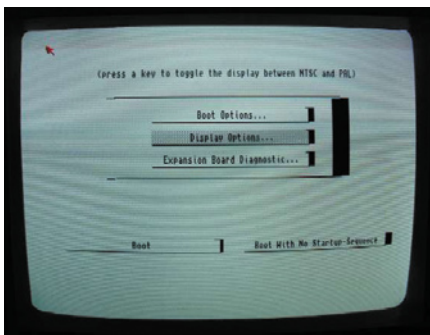
Konfiguracja sprzętowa

Amigi 500, 1000 i 2000 miały procesor Motorola MC68000 taktowany zegarem 7,14 MHz i wyspecjalizowane układy (Denise, Agnus i Paula) odpowiedzialne za obraz, dźwięk, operacje na pamięci oraz obsługę dysku. Układ graficzny o nazwie OCS (*Original Chipset*) umożliwiał Amidze uzyskanie maksymalnej rozdzielczości 640×512 pikseli (+tzw. *overscan*) w 16 kolorach, lub 320×512 pikseli maksymalnie w 32 lub 64 kolorach (tryb *Extra Half Bright*, w którym „drugie” 32 kolory były o połowę ciemniejszymi odcieniami). Istniał także specjalny tryb HAM(6), który umożliwiał uzyskanie w niskich rozdzielczościach (tryb *low*, 320 pikseli w poziomie) aż 4096 kolorów, co w tamtych czasach było wielkością szokującą.

W czasach, gdy komputery PC były wyposażane w różne „wynaalazki” typu *Covox*, czy *AdLib*, Amiga dzięki przetwornikom C/A dysponowała czterokanałowym generatorem dźwięku stereofonicznego. Powstała również wersja desktop Amigi, która była wyposażona w złącza *Zorro*, służące do rozbudowy komputera np. o karty graficzne. Były one funkcjonalnie podobne do ISA, z tym że obsługiwały autokonfigurację (pełne PnP).

Budowa Amigi

W Amidze oprócz procesora głównego wbudowano szereg procesorów pomocniczych. Procesor M68000 używany w Amidze, ma wewnętrzną architekturę 32-bitową i dlatego

wszystkie pisane dla niego aplikacje są 32-bitowe. M68000 wymienia dane z otoczeniem używając 16-bitowej magistrali danych.

Jak wspomniano wcześniej, komputer wyposażony był w szereg procesorów pomocniczych. Ciekawy był również podział pamięci. Otóż Amigę wyposażono w 3 rodzaje pamięci, podzielone na bloki funkcjonalne:

- ChipRAM – zwana też pamięcią audio/video. Może być używana przez wszystkie procesory (graficzny, muzyczny i główny),
- FastRAM – do tej pamięci dostęp ma jedynie procesor główny, toteż jest ona najszybsza,
- SlowRAM – widziana przez system jako FastRAM, w rzeczywistości działa jak ChipRAM. Łączyła wady obu poprzednich typów była więc najgorsza. Ten rodzaj pamięci był dostępny tylko w pierwszych modelach Amigi.

Minimig

Minimig rev. 1.0 jest zbudowany na pojedynczej płytce PCB o wymiarach 12×12 cm, której schemat pokazano na rys. 1. Zawiera ona wszystkie komponenty oryginalnej Amigi poza stacją dysków, dyskiem HD i CD-ROM. Zamiast tego zastosowano kartę MMC. Minimig składa się z 4 głównych elementów:

- układu FPGA firmy XILINX typu SPARTAN XC3S400,
- procesora M68SEC000,
- pamięci RAM,
- kontrolera MMC zbudowanego z użyciem mikrokontrolera PIC.

Sercem Minimiga jest FPGA. Zużyto 400 tysięcy bramek z układu Spartan-3 firmy Xilinx. Wszystkie główne komponenty (RAM i 68000) podłączone są bezpośrednio do FPGA. FPGA emuluje chipy specjalizowane Denise, Agnus, Paula i Gary, jak również obie kości CIA (układ 8520). Oprócz tego, FPGA emuluje również klawiaturę i mysz Amigi, wykorzystując do tego celu typową klawiaturę i mysz PC pracujące w standardzie PS2. Oryginalna Amiga nie miała złącz PS2, zaimplementowano je po to, aby ułatwić podłączenie współczesnych urządzeń.

Minimig używa specjalnej wersji procesora M68000: MC68SEC000. Jest to układ zasilany napięciem 3,3 V. Dzięki temu nie ma konieczności dopasowywania poziomu napięcia pomiędzy standardowym procesorem M68000 zasilanym z napięcia 5 V a układem FPGA zasilanym z 3,3 V (Spartan-3).

Minimig rev. 1.0 zawiera 2 MB pamięci RAM o czasie dostępu 70 ns. Zastosowano pamięć statyczną, 16-bitową. Jest ona podzielona na 16 banków po 2882524 bajtów każdy. RAM emuluje

3 typy pamięci używanej w Amidze mianowicie: ROM kickstartu, CHIP RAM i FAST RAM. Ponieważ Minimig nie ma ROM-u Amigi (kickstart), jego kopia jest ładowana przy starcie. Procesor PIC emuluje napęd dyskowy, z którego ładowany jest obraz ROM. Takie rozwiązanie było używane w pierwszych Amigach, później kickstart umieszczono w pamięci stałej.

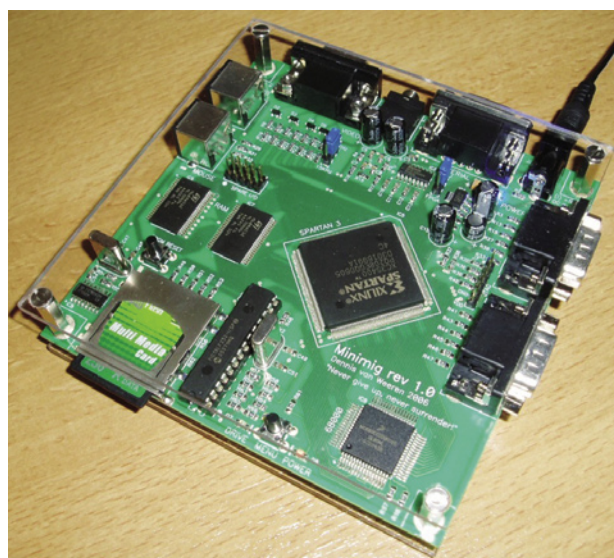
Po załadowaniu obrazu pamięci ROM do RAM, FPGA chroni ten obszar przed zapisem, dzięki czemu zachowuje się on jak pamięć stała. Pozostała część RAM-u (1,5 MB) jest podzielona pomiędzy CHIP i FAST RAM.

Procesor PIC

Układ PIC pełni dwie funkcje. Pierwszą z nich jest załadowanie RAM-u układu Spartan-3. Układy te wymagają zewnętrznego konfiguratora, w Minimigu funkcję taką pełni układ PIC. Drugim zadaniem układu jest załadowanie kickstartu do pamięci RAM Minimiga. Dzieje się to tylko raz po włączeniu zasilania.

Funkcje układu FPGA

Działania układu FPGA są opisane w języku Verilog. Moduły nazwano identycznie, jak emulowane przez nie funkcje: układ Denise nazywa się denise, Agnus – agnus, itd. Zachowano również oryginalne nazwy sygnałów (DMSA, INT2, OVL itd). Oprócz standardowych modułów, znajdują się dwa niewystępujące w oryginalnej Amidze. Moduły te łączą FPGA z pamięcią RAM i procesorem 68000. Cały projekt zrealizowano za pomocą darmowego narzędzia Webpack

V9.1i pobranego ze strony Xilinx. Prawdziwa Amiga miała dwie osobne szyny dla pamięci CHIP RAM i FAST RAM, natomiast Minimig ma jedną, synchroniczną magistralę do RAM-u. Jest ona taktowana zegarem o częstotliwości równej podwojonej częstotliwości podnośnej koloru PAL (2×7,09379 MHz). Ten sygnał jest głównym zegarem Minimiga (oznaczenie *clk* w kodzie źródłowym). Częstotliwość sygnału zegarowego znacząco odbiega od używanego w Amidze. Aby wyrównać czas dostępu do CIA, moduł *gary* zmodyfikowano tak, aby spowalniał procesor podczas dostępu CPU do CIA. Dzięki temu uzyskano w przybliżeniu oryginalną częstotliwość sygnału. *Clk* jest też używany jako zegar punktów obrazu w Minimig. Standardowy układ Amigi był przeznaczony do generowania obrazu w standardzie PAL, natomiast w Minimig układ generuje obraz dla monitora VGA. Z tego powodu okazało się konieczne podwojenie częstotliwości synchronizacji linii. Uzyskano to przez reakcję zarówno na narastające, jak i na opadające zbocze sygnału *clk*.

Oprócz *clk*, generowane są też dwa inne zegary: *qclk* i *vgack*. *Qclk* jest sygnałem przesuniętym o 90° w stosunku do *clk*. Synchronizuje on dostęp do pamięci RAM w taki sposób, że obsługa pamięci przez układy specjalizowane nie koliduje z dostępem do pamięci przez CPU. *Vgack* steruje wyświetlaniem pikseli na monitorze VGA.

Przetwornik C/A generujący sygnał wizji zrealizowano na rezystorach. Ma on rozdzielczość 4 bitów, czyli tyle co oryginalny w Amidze 500.

Wszystkie sygnały zegarowe uzyskiwane są z pojedynczego kwarcu o częstotliwości 4,433619 MHz. Do ich generowania użyto modułu DCM układu FPGA. Magistrala wewnętrzna Minimiga jest użyta jako magistrala CHIP RAM i FAST RAM. Ponadto są do niej podłączone również wszystkie inne układy peryferyjne.

Minimig dzieli czas dostępu do magistrali na cztery szczeliny czasowe, rozdysponowane pomiędzy poszczególne układy:

- szczelina 0: FAST RAM (M68000),
- szczelina 1: CHIP RAM (*disc, bitplanes, copper, blitter* i M68000),
- szczelina 2: FAST RAM i BLITTER (niestandardowy, daje CPU więcej cykli dostępu do CHIP RAM, dla naprawy problemów z kompatybilnością),
- szczelina 3: CHIP RAM (*disc, bitplanes, sprites, audio* i 68000).

Sekwencja startowa

Pierwszym krokiem jest konfiguracja FPGA. Jak napisano wcześniej, robi to układ PIC. Kolejnym krokiem jest załadowanie obrazu *Kickstart*. Jest to wykonywane w następujący sposób: po konfiguracji FPGA, w pamięci pod adresem 0 umieszczany jest mały program ładujący do

niej obraz *Kickstart*. Po realizacji tego zadania program jest usuwany, a na ekranie monitora pojawia się obraz taki, jaki można było oglądać w oryginalnej Amidze.

Kickstart

Aby zbudować Minimiga potrzebny jest obraz ROM-u oryginalnej Amigi. Niestety jest on chroniony prawami autorskimi. Aby legalnie zdobyć obraz ROM-u należy przeczytać dokumentację UAE (emulator Amigi) <http://www.winuae.net/>. Minimiga zbudowano tak, że nie są potrzebne żadne narzędzia do programowania FPGA (np. programator JTAG). Układ FPGA jest skonfigurowany w taki sposób, aby uruchomienie odbywało się za pośrednictwem układu PIC, i dlatego wystarczy zaprogramować PIC18LF252. Układ można zaprogramować bez wylutowywania z płytki, za pośrednictwem portu szeregowego (trzeba przestawić zworę na płycie).

Sławomir Skrzyński, EP
slawomir.skrzynski@ep.com.pl

Literatura:

<http://home.hetnet.nl/~weeren001>

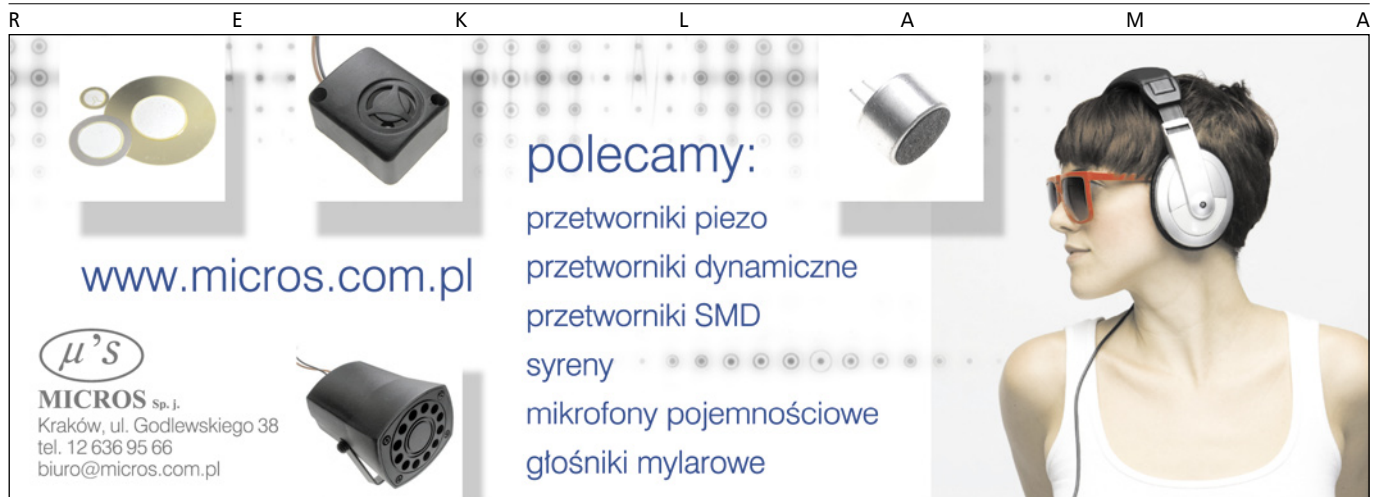
<http://jw-amigowiec.w.interia.pl>

<http://www.e-service.net.pl>

<http://www.pcworld.pl>

Bajtek 5-6/90 – Klan Commodore – Amiga is the Future, autor: Janusz Płoński

R E K L A M M A

www.micros.com.pl

μ'S
MICROS Sp. j.
Kraków, ul. Godlewskiego 38
tel. 12 636 95 66
biuro@micros.com.pl

polecamy:
przetworniki piezo
przetworniki dynamiczne
przetworniki SMD
syreny
mikrofony pojemnościowe
głośniki mylarowe

RK-SYSTEM® PRODUCENT PROFESJONALNYCH NARZĘDZI DLA ELEKTRONIKÓW I PROGRAMISTÓW
www.rk-system.com.pl

PRODUKUJEMY:

- uniwersalne programatory układów scalonych
- szybkie wielokanałowe analizatory stanów logicznych
- oscyloskopy cyfrowe z interfejsem USB
- systemy do wyważania i pomiaru drgań

PONADTO W NASZEJ OFERCIE:

- kompilatory C/C++, debugery, emulatory, symulatory i assembly dla różnych rodzin procesorów
- oprogramowanie CAD/CAM/CAE dla elektroników
- komputery i monitory przemysłowe

ZATRUNDNIMI ELEKTRONIKA KONSTRUKTORA I PROGRAMISTĘ C++

05-825 Grodzisk-Mazowiecki, ul. Chelmońskiego 30, tel. (22) 724 30 39, 792 05 18, fax: (22) 724 30 37, 755 58 78, email: rk-system@rk-system.com.pl

